Սամարղանդ-Մերվ-Էկբատան-Տիզբոն-Սիրիայի նավահանգիստները (կամ՝ ավելի հարավ՝ Դունխուան-Խոթան-Յարքենդ-Բալխ-Մերվ և այլն)։ Արժե նշել, թե Բալխում (հին Բակտրիան) միանում էին չորս ուղեճյուղեր՝ Մերվից, Քաշգարից, Յարքենդից և Փեշավարից։ Մերվից մի ուղեճյուղ էլ գնում էր Հեկատոմպիլ (Պարթևստանի մայրաքաղաքներից մեկը) և ապա Էկբատան (ներկայիս Համադանը)։ Ուղու հյուսիսային ճյուղը անցնում էր դեպի Արտաշատ, իսկ հարավայինը, Սելևկիայի (Տիգրիսի վրա) կողքից անցնելով՝ դեպի Նիսիբին (Մծբին)։ Հնդկական առևտուրը կատարվում էր նաև ծովուղիով, հարավում։

Պարթևները խիստ նախանձախնդիր և ուշադիր հոգ էին տանում, որ չինացիներն ու հռոմեացիք իրար հետ հարաբերություն, նույնիսկ ծանոթություն չունենան և իրենք միակը մնան միջնորդի դերում այդ երկուսի միջև՝ իրենց վերապահելով մետաքսի տարանցիկ և հույժ շահաբեր առևտրի մենաշնորհը, քանի որ Հռոմում մեծ պահանջ կար չինական մետաքսի, որը եռապատիկ [illegible] հով կարելի էր վաճառել այնտեղ։

Ավարամոլ Հռոմը, բացի անմիջական մեծաքանակ կողոպուտներից, նկրտում էր տիրանալ մետաքսի տարանցիկ առևտրին, որի ճանապարհը պինդ պահում էին պարթևները։ Երեք ցամաքների պետություն դառնալուց հետո նա ձգտում էր տիրանալ նաև երեք ծովերին (Միջերկրականից բացի՝ նաև Սև և Կարմիր)։

Տիգրան Բ, Պարթևստանում պատանդ պահվելիս, անշուշտ, տեղյակ էր դարձել Մետաքսի մեծ ուղու վրայով կատարվող տարանցիկ առևտրի բարձր շահաբերությանը։ Գահ բարձրանալուց հետո նա արդեն ձգտում էր յուրացնել Մերձավոր Արևելքի համապատասխան եկամտաբեր ուղիներն ու վաճառակենտրոնները, տիրանալով Էկբատանին, Սելևկիային (Տիգրիսի վրա), Մծբինին, անապատի ու Միջերկրականի եզրագավառներին, Տյուրոսին, Անտիոքին և այլն։ Անշուշտ Տիգրան Բ-ի հսկայական գանձերի (որ նա ստիպված էր Հռոմի բուռը լցնել) կարևոր աղբյուրներից մեկը հենց այդ Մետաքսի վաճառուղին էր՝ իր ուղեճյուղերով։

II. Երեք մեծ պետությունների միաճակատ չխիզախելը.— Արժե առանձնապես անդրադառնալ ու խորհրդածել այն պատճառների, մանավանդ հիմնական պատճառի մասին, թե ինչու Մերձավոր Արևելքի երեք մեծ պետությունները՝ Պոնտոսը, Հայաստանն ու Պարթևստանը միաճակատ ու միաժամանակ հանդես չեկան Հռոմի դեմ, մանավանդ որ Հայաստանը աշխարհագրական ու խնամիական օղակ էր հանդիսանում մյուս երկուսի միջև։

Ե. ՎԵՄՅԱՆ

В РЕДАКЦИЮ «ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ЖУРНАЛА АКАДЕМИИ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР

Глубокоуважаемые коллеги,

В № 1(32) за 1966 г. Вашего журнала на стр. 313—314 опубликована заметка товарища А. Сафрастяна, который утверждает, что названная в моей статье «О тюркском языкознании в Турции» (журнал «Наро-

ды Азии и Африки», 1965, № 6) дата основания Стамбульского университета (1453 г.) неверна.

«Общеизвестно,—пишет тов. А. Сафрастян,—что Стамбульский университет основан не в 1453 г., а в 1870 г. особым ферманом султана Абдул-Азиза...» (стр. 313). В подтверждение своего утверждения тов. А. Сафрастян ссылается на двух турецких историков. Эти же данные приведены в обстоятельной монографии советских ученых А. Д. Желтякова и Ю. А. Петросяна «История просвещения в Турции» (М., 1965, стр. 53—54).

Позволю себе обратить Ваше внимание на следующее обстоятельство. В моей статье сказано: «Стамбульский университет ...датой основания которого **считается** 1453 г...». (стр. 227).

Естественно возникает вопрос: кем считается? Для ответа на этот вопрос обратимся к турецким официальным источникам.

На фронтоне главного входа в Стамбульский университет (со стороны Беязыдской площади) бронзовыми буквами написано: İstanbul Üniversitesi—MCDLIII—Стамбульский университет, 1453».

В официальном справочнике, изданном Стамбульским университетом: Université d'Istanbul. Guide de l'étudiant, Istanbul, 1962. на стр. 9 читаем:

„L'Université d'Istanbul fut fondée en 1453, tout de suite après la prise de la ville par les Turcs...".

Эту же дату (1453) называет автор официальной истории Стамбульского университета бывший его ректор Дж. Бирсель (C. Birsel. İstanbul Üniversitesi tarihi. İstanbul, 1943, стр. 13).

Таковы факты: 1453 г.—официально принятая дата основания Стамбульского университета.

С уважением А. Н. КОНОНОВ

ПИСЬМО ПРОФ. А. Н. КОНОНОВУ

В связи с недавней кончиной нашего коллеги, старшего научного сотрудника Сектора востоковедения АН Арм. ССР А. Сафрастяна, редакция «Историко-филологического журнала» попросила нас высказать свое мнение по поводу вопроса, затронутого в его письме, опубликованном в № 1 (32) за 1966 г.

Нам удалось, кроме фактов, приведенных в письме А. Сафрастяна, выявить следующие дополнительные данные.

1. Во II томе сборника законодательных актов—«Düstur», в разделе актов Министерства просвещения за 1286 (1869—70) г., есть такие статьи:

«Университет

Статья 79.—В Стамбуле должен быть открыт Османский университет.